

Оригинални научни рад
Примљен: 12. 9. 2022.
Прихваћен: 30. 9. 2022.

ДА ЛИ ЈЕ КОМПОЗИТОР ПЕТАР КОЊОВИЋ ПРЕВОДИО ПЕСМЕ ШАНДОРА ПЕТЕФИЈА?

У крајком ирילוу аутор је иосставио ишићање о ауторизацији иревода две крајке песме мађарској писника Александра Петефија на српски, које су у иекућим библиографијама иошисане са П. К. а библиограф је дао моћућу разрешницу са П(етар) К(оњовић). У даљем тексиу ирילוа даћо је иошйуно разрешење иој ишићања.

У значајној књизи познатог хунгаролога Саве Бабића (1934-2012) *Како смо иреводили Петефија* (Нови Сад, Матица српска, 1985), аутор је расправљао о српским преводима знаменитог мађарског песника Александра Петефија (Petöfi, 1823-1849), њиховом квалитету и (не) успешности. На крају књиге дата је *Хронолошка библиографија иревода Петефијевих песама на српскохрватски језик (1855-1980)*. На стр. 361. књиге, а под бројевима 177 и 178 поменуте библиографије наведене су и две библиографске јединице, које се односе на две Петефијеве кратке песме, овако:

Бр. 177. *Каквим жаром...* – П. К. (превео Петар Коњовић ?), „Искра”, I, 1898, бр. 21, стр. 328;

Бр. 178. *Срећан је...* – П. К. (превео Петар Коњовић?), „Искра”, I, 1898, бр. 21, стр. 328.

У *Индексу иреводилаца* наведено је: Коњовић, Петар (?), бр. 177, 178.

Треба истаћи, да Сава Бабић, одличан познавалац и преводаца мађарске књижевности није сам поставио претпоставку да је наведене две кратке песме А. Петефија препевао П(етар) К(оњовић). Она је већ постојала и он ју је само преузео и донео у Петефијевој *Библиографији* на крају своје књиге. Он је користио *Bibliografiju rasprava, članaka i književnih radova*, knj. 7, Zageb MCMLXIII, odeljak III. Strana književnost, III/1. Poezija, str. 649; Izdanje i naklada Jugoslavenskog Leksikografskog zavoda. Од броја 9326 до броја 9547, објављени су сви познати препеви Петефијевих песама у српскохрватској периодици. А под бројем 9453. стоји: *Каквим жаром*, [Prev.] Р. К. [Petar Konjović?], Iskra, I, 1898, 21,

328 # Petefi. Друга кратка песмица у поменутој свеобухватној библиографији Југославенског лексикографског завода није ни наведена. Тек истраживањем проф. Саве Бабића на самом извору, односно у београдском књижевном часопису „Искра”, који је излазио само те 1898. године, а уређивао га је познати књижевни историчар Андра Гавриловић, он је запазио да је на истој страници преведена и друга Петефијева песмица *Срећан је...* па је и њу уврстио у своју библиографију превода Петефијевих песама, додавши и њој претходну опаску о тајанственом преводиоцу П. К. Али претходни непознати библиограф лексикографског завода који је пратио и засновао Петефијеву библиографију знао је нешто о песмици Петефијевој *Каквим жаром*, што проф. С. Бабић, па и други нису знали: тај препев ове песме се *й е в а о* (!), и он је логично помислио да га је морао препевати неко од српских музичара, композитора. Пало му је на памет да би то могао да буде П(етар) К(оњовић) и зато је оставио свој знак питања, али одговор није стигао од српских музиколога ни до данас. Уосталом, тешко је на то питање и одговорити данас, после толико година и одговор на њега може се добити пуком случајношћу као што се и овом приликом догодило.

У књижевном часопису „Искра” за 1898. годину објављене су две кратке Петефијеве песме у преводу П. К. и њихови текстови гласе:

Каквим жаром...	Срећан је
Каквим жаром љубим драгу,	Срећан је ком је суђено
Мој најлепши цвет,	Да живи за моме, вино,
Сунце кад би тако сјало –	А кад му ваља мрети,
Спалило би свет.	Мре за те, домовино!

Видимо, дакле, да су то два катрена, кратке песмице од којих је прва, *Каквим жаром...* љубавна песма. И њој ћу даље у тексту посветити пажњу. Прво, да видимо је ли песму препевао Петар Коњовић (1883-1972) наш познати композитор националних српских опера и академик? Против те претпоставке говори већ година његовог рођења: 1883, Чуруг, Бачка. Да је он преводилац ових песама, тешко је и претпоставити, јер је тада када су се оне појавиле у часопису „Искра” имао свега петнаест (15) година, То је већ доста убедљив доказ који искључује композитора П. Коњовића као преводиоца. Ако узмемо другу могућност да је на туђи превод Коњовић компоновао тај катрен, и то се не уклапа, будући да у попису његових музичких дела та песма не постоји. Према томе, те претпоставке морамо се оканути и предложити другог преводиоца П. К. који се тим иницијалима потписао. Ко је то?

Преводилац П. К. који је превео две кратке Петефијеве песме и објавио их 1898. године јесте – Петар Крстоношић (1871-1963).¹ Крстоношићева главна делатност била је позориште. Почео је као путујући глумац, затим режисер, па чак и једно време управник Српског народног позоришта у Новом Саду између два светска рата. Остао је познат по популарној играчкој песми *Банаћанско коло* из његовог позоришног комада с певањем *Крајишкиња*, (1896). Изводио се много у војвођанским градовима, нарочито у Банату, и у њему се на позорници певао већи број песама да би се на крају комада одиграло и отпевало *Банаћанско коло* које је изашло из оквира и постало народна банатска песма. Пошто сâм није био музички образован, он је све песме из својих позоришних комада с певањем *Крајишкиња* (1896) и *Ускочница* (1915) певао својим савременицима музичарима који су их ставили у ноте. Сарађивао је највише са капелником Српског народног позоришта у Новом Саду Хугом Доубеком (1852-1897), а када је он изненада преминуо, са капелником Јованом Прајз-Јаворским. Пишући о постанку и аутору *Банаћанског кола* у младости нисам знао неке чињенице о његовом постанку.² Срећна је околност да је у Београду живела Крстоношићева ћерка, глумица Смиљка Крстоношић Михаиловић, која ми је омогућила увид у заоставштину њеног оца. Сачувана је н о т н а архива у којој су биле записане све песме које су се певале у Крстоношићевим комадима с певањем *Крајишкиња* и *Ускочница*. Између тих нота налазила се и песма *Каквим жаром љубим драју*, која је стављена чак за глас и оркестар. Песма је имала и напомену: „од Недељковићеве”.³ Дилеме није било: П. К. је Петар Крстоношић, забрављени драмски писац, књижевник и песник, од кога се у Рукописном одељењу Матице српске чува и већи рукопис препева Петефијевих песама (Петар Крстоношић, *Из Петефијева албума*, 1891, РОМС, М. 9023). Као

¹ О књижевној и позоришној делатности Петра Крстоношића може се упознати више из биографије: Krstonošić, Petar (1871-1963), *Leksikon pisaca Jugoslavije*, том III, Novi Sad, Matica srpska, 1987, 486-487.

² Ђ. Перић: *Погледам на забрављеног аутора њознајног народног кола*, „Политика”, 30. јули 1977. године. После овог текста имао сам прилике да прегледам заоставштину П. Крстоношића у поседу његове кћери Смиљке и учио своју грешку. Наиме, Крстоношић је оставио белешку да је *Банаћанско коло* његов текст, али и мелодија, а да је Јован Прајз Јаворски само удесио песму за мешовити хор; партитура постоји.

³ Не зна се о којој Недељковићевој се ради. Она је певала Крстоношићу мелодију устројену управо по његовом препеву. То је њега одушевило, па је потражио музичара који ће текст и мелодију нотнo записати. У Панчеву је посетио чувеног српског виолинисту Драгомира Кранчевића (1847-1929) који му је записао и хармонизовао за оркестар две песме, од којих је и овај препев Петефијев. План је био да се обе песме свечано изведу уз пратњу оркестра на некој значајнијој приредби. Не зна се кад је та прва изведба била. Обе песме остале су у рукопису, у породици његове кћери Смиљке у Београду код које је П. Крстоношић и преминуо. Пишући свој други комад с певањем, *Ускочницу*, он их је унео у поменути комад заједно са неким другим народним и варошким песмама из Војводине.

потврду овој ауторизацији прилажем и препев Петефијеве песме *Каквим жаром љубим драју* Петра Крстоношића у нотама из његове позоришне игре с певањем *Ускочница*, која се чува у рукопису код Крстоношићевих потомака (види прилог).

Следеће 2023. године напуниће се равно два века од рођења мађарског песника српског порекла Александра-Шандора Петефија (1823-2023). Писаће се о њему и о његовој поезији и у нашим публикацијама. Завршавајући овај кратак прилог, подсетићу да су се у српским срединама у прошлости певале три Петефијеве преведене песме, посрбе: *На крај шора чађава механа* у препеву Јована Јовановића Змаја (1833-1904), *Посмртницица* у препеву песника свештеника Ђуре Страјића (1857-1916)⁴ и *Каквим жаром љубим драју* позоришног писца Петра Крстоношића. У јубиларној години славног мађарског песника Шандора Петефија, можда ће и ове певане песме бити прилог његовој прослави.

Ђорђе Д. Перић*

Књижевни историчар у пензији

Кључне речи: Александар Петефи, П(етар) К(оњовић), П(етар) К(рстоношић).

Ђорђе Д. Перић

DID COMPOSER PETAR KONJEVIĆ TRANSLATED SÁNDOR PETŐFI'S POEMS?

The question posed in the title of this short literary-historical contribution has been present for a long time in the known translators' bibliographies and poems of Aleksandar Petőfi translated into Serbian. The question specifically refers to the Serbian translations of two Petőfi's poems: "Kakvim žarom..." and "Srećan je...", signed with the initials P. K. and published in 1898 in the 21st issue of the Belgrade literary magazine "Iskra", on page 328. An unknown bibliographer attributed the initials to composer P(etar) K(onjović), but with the question mark next to it. The author of this article answers negatively to this, pointing instead, and with good reason, to the actual translator: today forgotten actor, playwright and author Petar Krstošić, in whose estate the author found the translation of Petőfi's poem "Kakvim žarom..." with the written melody from his play, which is included in the article as evidence.

---

⁴ О *Посмртницици* видети оглед: Ђ. Перић, *Како смо певали Петефија у Банајму и друјде*, Свеске (Панчево), бр. 17, 1993, стр. 6-12. Напев који је веома редак и само је једном записан и објављен, тадашње уредништво одбило је да објави.

* milestanic953@gmail.com

PETŐFI

№ 12. *Kakvim жаром љубим драгу.*
 (Српски јазик) *по Јовану Крстоношића.*

S. *Kakvim жаром љубим драгу, но најлепше ми је, кад се са њом сретнем.*
 A. *Kakvim жаром љубим драгу, но најлепше ми је, кад се са њом сретнем.*
 T. *Kakvim жаром љубим драгу, но најлепше ми је, кад се са њом сретнем.*
 B. *Kakvim жаром љубим драгу, но најлепше ми је, кад се са њом сретнем.*
 R. *Kakvim жаром љубим драгу, но најлепше ми је, кад се са њом сретнем.*
 L. *Kakvim жаром љубим драгу, но најлепше ми је, кад се са њом сретнем.*
 C. *Kakvim жаром љубим драгу, но најлепше ми је, кад се са њом сретнем.*
 B. *Kakvim жаром љубим драгу, но најлепше ми је, кад се са њом сретнем.*

S. *Ma-ko goso spasi-će te sa-će, spa-ći-će te sa-će.*
 A. *Ma-ko goso spasi-će te sa-će, spa-ći-će te sa-će.*
 T. *Ma-ko goso spasi-će te sa-će, spa-ći-će te sa-će.*
 B. *Ma-ko goso spasi-će te sa-će, spa-ći-će te sa-će.*
 R. *Ma-ko goso spasi-će te sa-će, spa-ći-će te sa-će.*
 L. *Ma-ko goso spasi-će te sa-će, spa-ći-će te sa-će.*
 C. *Ma-ko goso spasi-će te sa-će, spa-ći-će te sa-će.*
 B. *Ma-ko goso spasi-će te sa-će, spa-ći-će te sa-će.*

col forte

Шандор Петефи, *Каквим жаром љубим драгу*,
 прелев Петра Крстоношића